

طلاب در مدارس «مشاور» میشوند؟

گزارش «اعتماد» از ابعاد جدید احتمالی طرح اعطای مجوز مشاوره به طلاب

حمیدرضا خالدي

بعد از طرح جنجالی مجلس در مورد صدور مجوز به حوزه‌های علمیه برای تربیت طلاب مشاور و همچنین باز گذاشتن دست حوزه‌ها برای صدور مجوز فعالیت مراکز مشاوره‌های مذهبی حالا چند صباحی است زمزمه‌هایی شنیده میشود که گویا قرار است طلاب مشاور، در مدارس نیز با همان حکم «مشاور» فعالیت داشته باشند و به دانش‌آموزان کمک کنند. این اخبار تایید نشده اما همان‌طور که پیش‌بینی میشد با انتقادهایی از سوی برخی از مسوولان و مدیران مدارس و والدین دانش‌آموزان همراه شد. این انتقاد و نگرانی والدین و معلم‌ها به این بعد از مساله است که چه کسی یا چه نهادی میتواند کیفیت دانش و مهارت این طلاب را برای حل مشکلات روانشناختی دانش‌آموزان تایید کند؟

طرح «اصلاح ماده يك قانون تشكيل سازمان نظام روانشناسي و مشاوره کشور» که به امضای ۶۹ نفر از نمایندگان مجلس رسیده، همچنان بلا تکلیف و یکی از چالش‌های میان نهادهای مشاوره‌ای و مجلس است. طرحی که در صورت تصویب باعث میشود تا از آن به بعد مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه کشور بتواند به صورت مستقل برای مراکز که تمایل دارند مجوز مشاوره با رویکرد «دینی و اسلامی» صادر کند ضمن آنکه میتواند برای طلبه‌های داوطلب - که احتمالاً باید دوره‌های آموزشی را سپری کرده باشند- نیز گواهینامه مشاوره صادر کند.

در توجیه این طرح که دو، سه ماه قبل توسط کمیسیون اجتماعی مجلس اعلام وصول شده آمده است: با توجه به اینکه در ۲۵ استان کشور رشته «مشاوره اسلامی» توسط حوزه‌های علمیه دایر شده و نیز با توجه به مرجعیت دینی حوزه‌های علمیه و ضرورت استقلال آن، لازم است صلاحیت اعطای مجوز مشاوره با رویکرد دینی و اسلامی به صورت مستقل در اختیار مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه کشور قرار بگیرد.

اشاره بانیان این طرح به مراکز دینی متعددی مانند «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» و «موسسه امام خمینی(ره)» و «مرکز تخصصی امام خمینی(ره)» و... است که گفته میشود مدت‌هاست رشته «مشاوره اسلامی» در آنها دایر شده است. در بخش دیگری از این طرح آمده است: مرجع صدور مجوز فعالیت مشاوره‌ای و مراکز مشاوره بر اساس مبانی و ارزش‌های «اسلامی»، مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه کشور هستند و آیین‌نامه اجرایی آن حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون، توسط مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه کشور مطابق با قوانین و مقررات مربوط به حوزه‌های علمیه کشور، تدوین و به تایید شورای عالی حوزه‌های علمیه کشور می‌رسد. این طرح گرچه هنوز به صحن خانه ملت نیامده است و در مرکز پژوهش‌های مجلس در حال بررسی است اما، از همان زمانی که خبر آن در یکی - دو هفته گذشته منتشر شد، با انتقادات و واکنش‌های فراوانی از سوی سازمان نظام روانشناسی و مشاوره کشور و نیز انجمن روانشناسی ایران و البته تعداد زیادی از روانشناسان و متخصصان این حوزه مورد نقد و شکایت قرار گرفت به طوری که این دو سازمان طی نامه‌هایی به رییس مجلس شورای اسلامی خواستار باز پس‌گیری این طرح شدند.

در بخشی از متن نامه انجمن روانشناسی ایران به رییس مجلس شورای اسلامی آمده است: صرف اینکه يك مرکز آموزشی (در این مورد حوزه علمیه)، بر رویکرد خاصی از روانشناسی و مشاوره تمرکز یافته است یا حتی آموزش را آن‌طور که در طرح ذکر کرده‌اند، با دقت و وسعت به پیش می‌برند، آن مرکز را مجاز نمی‌سازد که همزمان، علاوه بر نقش تربیت نیروی انسانی، به وظیفه صدور مجوز هم بپردازد؛ نقش‌هایی که تجمیع آنها در يك نهاد، آسیب‌هایی را پدید می‌آورد که برخی از آسیب‌ها حتی ممکن است متوجه خود آن نهاد شود.

همچنین روسای شش انجمن حوزه «سلامت روان» نیز طی نامه دیگری به رییس مجلس شورای اسلامی با تاکید بر اهمیت فعالیت‌های ترویجی و تبلیغی و آموزشی مذهبی روحانیت و متفاوت بودن آموزش و فعالیت حرفه‌ای روانشناسی با آن، تاکید کردند: به دلیل سوءبرداشته‌ها و تبعات منفی که تبصره پیشنهادشده ایجاد خواهد کرد، مخالفت خود را با این طرح و اضافه شدن تبصره مذکور به قانون سازمان نظام روانشناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران اعلام می‌کنیم و تقاضای خارج شدن آن از دستور کار مجلس را داریم.

در ادامه این نامه آمده است: صدور پروانه فعالیت در زمینه روانشناسی و مشاوره روانشناسی (licensure) فرآیندی جدای از آموزش فراگیران است و صرف وجود دوره‌های آموزشی يك رشته در يك سازمان یا موسسه آموزشی به معنای آن نیست که این سازمان‌ها و موسسات در

زمینه صدور پروانه فعالیت نیز ورود کنند. کما اینکه در حال حاضر دانشگاه‌های سراسری و آزاد متعدد در سطح کشور در حال تربیت گرایش‌های مختلف روانشناسی هستند اما طبیعتاً و منطقاً، نه خودِ دانشگاه‌ها و نه حتی وزارت علوم به امر صدور پروانه فعالیت حرفه‌ای وارد نشده‌اند. بنابراین، صرفِ وجود دوره‌های دانشگاهی در یک نهاد، توجیه‌کننده این نیست که صدور پروانه فعالیت حرفه‌ای را نیز عهده‌دار شود.

خوشبینی به توقف

محمد حاتمی، رییس سازمان نظام روانشناسی و مشاوره کشور نیز در گفت‌وگو با خبرنگار اعتماد با بیان اینکه روانشناسان و مشاوران «روحانی» یعنی آنهایی که مدرک کارشناسی ارشد و دکترای روانشناسی داشته و طبق ضوابط از سازمان نظام روانشناسی و مشاوره کشور پروانه گرفته‌اند، جزو روانشناسان خوب این سازمان محسوب می‌شوند.

به گفته وی حدود ۱۰۰ نفر از اعضای سازمان نظام روانشناسی و مشاوره کشور روحانیونی هستند که تحصیلات روانشناسی در مقطع ارشد و دکترای دارند. وی در امتداد این نظریه می‌گوید: از سوی دیگر سازمان، کمیسیون روانشناسی و مشاوره در بستر فرهنگ دینی و اسلامی را نیز راه‌اندازی کرده است. هدف ما این است که نظیر دیگر کشورها رشته روانشناسی را در کشور خود بومی‌سازی و از ظرفیت حوزه علمیه برای بومی‌سازی استفاده کنیم.

حاتمی همچنین تأکید کرد: فارغ‌التحصیلان این رشته باید پس از حضور در مقاطع تحصیلی، حتماً در دو مقطع رشته روانشناسی و مشاوره فارغ‌التحصیل شوند یا در آزمون صلاحیت حرفه‌ای این سازمان قبول شوند تا بتوانند پروانه فعالیت دریافت کنند تا بتوانند از صلاحیت کافی برای کار در این حوزه و مشاوره دادن به مردم برآیند.

رییس سازمان نظام روانشناسی و مشاوره کشور در ادامه گفت: اصلاً اینگونه نیست. ما در چند سال اخیر جلوی فعالیت همه نهادها و افرادی که قصد دخالت در حوزه کاری روانشناسی داشته‌اند را گرفته‌ایم و حتی آن را اعلان عمومی هم کرده‌ایم. اتفاقاً اقدامات ما با چنین نهادهایی باعث انفعال آنها شده است و به همین دلیل هم هست که برخی از این نهادها، به فکر رایج چنین طرحی افتاده‌اند و اینکه بروند و برای کارهایشان مجوز بگیرند. وی همچنین در مورد ایجاد مراکز مجزای مشاوره و روانشناسی مذهبی نیز گفت: ما همین الان کمیسیونی با عنوان کمیسیون «روانشناسی و مشاوره در بستر فرهنگ دینی و اسلامی» داریم که اتفاقاً بسیار هم فعال است. اصلاً هر کاری که ما، یا شما یا هر نهاد دیگری در کشور می‌کند بر پایه همین

بستر فرهنگ دینی است. اتفاقاً تعامل خوبی هم با حوزه علمیه داریم اما جالب اینجاست که حتی حوزه‌های علمیه نیز از آرایه چنین طرحی اظهار بی‌اطلاعی می‌کنند. کما اینکه من چند هفته قبل، خدمت آیت‌الله علیرضا اعرافی (مدیرحوزه‌های علمیه ك شور) بودم و ایشان کاملاً در مورد آن اظهار بی‌اطلاعی کردند!

سابقه يك حضور

حضور طلاب در مدارس اما به چندین سال قبل و زمان اجرای طرح «امین» برمی‌گردد. طرح مدارس «امین»، طرحی است که براساس آن روحانیون حدود 30 ساعت در هفته، در مدارس فعالیت فرهنگی و تربیتی دارند و برای تحقق این هدف روحانیون باید متناسب با نیازهای پایه‌های تحصیلی ابتدایی و متوسطه اول و دوم آموزش ببینند و گزینش شوند. طرحی که به گفته حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ملانوری، عضو ستاد همکاری‌های حوزه‌های علمیه و آموزش و پرورش امسال در بیش از ۲۰ هزار مدرسه اجرا خواهد شد.

همچنین سال گذشته روزنامه کیهان نیز با آرایه پیشنهادی برای به‌کارگیری طلاب در مدارس به عنوان مسوولان امور تربیتی نوشته بود: یکی از راهکارهایی که پیش از این هم آرایه کردیم، استفاده از خیل انبوه روحانیون و طلاب جوان برادر و خواهر مومن و بااخلاقی است که در حوزه‌های علمیه پرورش یافته و با تسلط به علم روز و آشنایی با زبان جوانان می‌توانند در مدارس به عنوان متولی نهاد امور تربیتی و پرورشی استقرار داشته و منشأ بسیاری از اتفاقات و اثرات تربیتی شوند.

واکنشها به مشاوران طلبه در مدارس

این طرح اما بین معلم‌ها نیز منتقدانی جدی دارد... بابلی، کارشناس مشاوره اداره کل تهران که به گفته خودش چندان در جریان کم و کیف این طرح نیست در گفت‌وگو با «اعتماد» می‌گوید: من فقط همین‌قدر میدانم که هر کسی که می‌خواهد به عنوان مشاور در مدارس کار کند، اولاً باید دوره‌های آکادمیک و دانشگاهی روانشناختی را پشت سر گذاشته باشد و ثانیاً در مصاحبه‌های تخصصی که برای جذب مشاور در آموزش و پرورش وجود دارد، قبول شده باشد. وی با ذکر اینکه سیاست آموزش و پرورش برای جذب مشاوران در مدارس بسیار سخت‌گیرانه است گفت: اگر این مساله صحت داشته باشد، نمی‌دانم قرار است طلاب چگونه و با چه معیاری به عنوان مشاور در مدارس به دانش‌آموزان مشاوره بدهند.

دکتر تهمینه کمالیان، کارشناس مشاوره نیز در این زمینه معتقد است: من فکر می‌کنم طرحی که در مورد مشاوران در مجلس در حال بررسی

است، غیرتخصصی و کارشناسی نشده است چرا که اولین آسیب آن می‌تواند این باشد که مسائل آموزشی - فرهنگی با دیدگاه‌های مذهبی - سیاسی آمیخته شود. وی نیز مانند بابلی معتقد است: دوستانی که این طرح را پیشنهاد داده‌اند احتمالاً به مدل‌های روانشناسی با دیدگاه‌های مذهبی نگاه کرده‌اند آن‌هم بدون توجه به اینکه فارغ‌التحصیلان این رشته‌ها اولاً باید دوره‌های آموزشی سختی را در دانشگاه‌ها پشت سر بگذارند و ثانیاً تا وقتی که دوره‌های تخصصی و مشاوره‌های بالینی را پشت سر نگذارند و کارآموزی نکنند به آنها مجوز کار داده نمی‌شود. کمالیان با ذکر اینکه هم اینک تعداد زیادی فارغ‌التحصیل مشاوره در مدارس آموزش و پرورش داریم، گفت: اما حتی این مشاوران نیز حق درمان مشاوره تخصصی را ندارند بلکه باید پس از یک تشخیص اولیه در مورد مشکلات دانش‌آموزان، آنها را به مراکز مشاوره‌ای که در مناطق مستقر هستند ارجاع بدهد و بفرستند تا در آنجا توسط متخصصان به صورت علمی درمان شوند.

این متخصص مشاوره همچنین با تأکید بر اینکه جذب مشاوران در مدارس تابع قوانین سختگیرانه‌ای است، گفت: یکی از بندهای محدودکننده در این مسیر این است که فرد باید حداقل دارای 5 سال سابقه رسمی در یکی از مراکز مشاوره‌ای باشد یا 10 سال در یک مدرسه مشاور باشد یا یک پست مدیریتی در آموزش و پرورش داشته باشد.

وی با ذکر اینکه به نظر می‌رسد این پیشنهاد در راستای ایجاد اشتغال برای طلاب است، گفت: به نظر می‌رسد مدیران حوزوی بسیار بزرگ‌منشانه به تحصیلات و اشتغال طلبه‌های خودشان نگاه می‌کنند! اگر اینچنین باشد هر دانشگاه و مرکز دیگری هم می‌تواند بگوید مثلاً من می‌خواهم مجوز دفتر وکالت بدهم درحالی که چنین مجوزی باید بسیار سختگیرانه صادر شود.

علی اصغر احمدی، مشاور و معاون اسبق وزیر آموزش و پرورش هم یکی دیگر از کارشناسانی است که در این زمینه معتقد است: صدور هر مجوزی باید توسط یک نهاد متولی خاصی صورت گیرد. البته تحصیل در هر رشته‌ای ربطی به طلبه و غیرطلبه بودن فرد ندارد. یعنی هر طلبه‌ای هم می‌تواند در هر رشته‌ای که می‌خواهد تحصیل کند. مهم این است که دانش و مهارت کافی داشته باشد. کما اینکه هم اینک نیز گروهی از طلاب در موسسات خاصی که در حوزه علمیه وجود دارد، روانشناسی می‌خوانند و همین اساتید عضو سازمان نظام روانشناسی برای آنها تدریس می‌کنند.

وی درعین حال تصریح کرد: البته الان هم کم نیستند افرادی که با داشتن لیسانس‌های غیرمرتبط می‌روند و مشاوره می‌خوانند و مشغول به کار می‌شوند. در حالی که به نظر من این رویه درستی نیست چون

مشاوري که ميخواهد در مدارس به دانش‌آموزان خدمات‌رساني کند بايد از همان ابتدا، دوره‌هاي کامل مشاوره را طي کرده باشد نه اينکه فقط بخواهد مدرک کارشناسي يا ارشد روانشناسي را بگيرد تا بتواند کاري پيدا کند!

با اين حال به نظر ميرسد برگزاري دوره‌هاي آموزش روانشناسي و مشاوره از سوي حوزه‌هاي علميه چندان هم تازه نباشد کماينکه با گشتي در اينترنت و فضاي مجازي، مي‌توانيد به چند نمونه از فراخوان براي ثبت‌نام در اين دوره‌ها دست پيدا کنيد. به عنوان مثال در يکي از اين آگهي‌ها و فراخوان‌ها آمده است: اولين دوره تربيت مشاور طلاب بين‌الملل از سوي مرکز مشاوره جامعه‌الزهره عليهاالسلام و با همکاري مرکز تخصصي طلاب غيرايراني و حمايت اداره کل هماهنگي امور طلاب غيرايراني برگزار ميشود.

در بخش ديگري از اين اطلاعيه نيز آمده است: طلاب غيرايراني فارغ‌التحصيل سطح سه يا در حال تدوين پايان‌نامه رشته‌هاي اخلاق و تربيت اسلامي، تعليم و تربيت اسلامي و روانشناسي تربيتي از روز شنبه اول تيرماه ۹۸ تا روز ۱۵ تيرماه فرصت دارند با مراجعه به مرکز تخصصي طلاب غيرايراني واقع در طبقه سوم شهيد قدوسي(ره) نسبت به تکميل فرم و ثبت‌نام اقدام کنند.

براساس اين فراخوان، مشاوره پيش از ازدواج، مشاوره خانواده، مشاوره کودک و نوجوان و مشاوره تحصيلي چهار گرايش دوره تربيت مشاور است که واحدهاي عمومي و اختصاصي آن مجموعاً به تعداد ۳۵ واحد در طول سه ترم تحصيلي ارايه ميشود.

حالا بايد منتظر ماند و ديد که آيا مجلس با وجود انتقادات و مخالفت‌هاي نهادهاي متولي آموزش و تربيت متخصصان حوزه مشاوره و روانشناسي، حاضر است از موضع خود کوتاه بيايد و طرح را پس بگيرد يا همچنان بر تصويب و اجراي آن اصرار دارد؟ طرحي که در صورت تصويب، بي‌شک اختلاف نظرها و شائبه‌هاي موجود در آن مي‌تواند چالش‌هاي جدي براي جامعه روانشناسي، مشاوره، مسوولان آموزش و پرورش، والدين و حتي مجلس را به دنبال داشته باشد.

حاتمي: ما در چند سال اخير جلوي فعاليت همه نهادها و افرادي که قصد دخالت در حوزه کاري روانشناسي داشته‌اند را گرفته‌ايم و حتي آن را اعلان عمومي هم کرده‌ايم. اتفاقاً اقدامات ما با چنين نهادهايي باعث انفعال آنها شده است و به همين دليل هم هست که برخي از اين نهادها، به فکر ارايه چنين طرحي افتاده‌اند و اينکه بروند و براي

کارهایشان مجوز بگیرند.

کمالیان: اگر این مساله صحت داشته باشد، نمی‌دانم قرار است طلاب چگونه و با چه معیاری به عنوان مشاور در مدارس به دانش‌آموزان مشاوره بدهند؟

هم اینک نیز گروهی از طلاب در موسسات خاصی که در حوزه علمیه وجود دارد، روانشناسی می‌خوانند و همین اساتید عضو سازمان نظام روانشناسی برای آنها تدریس می‌کنند.

م: : ۱۴۰۱ ۳ ۱۴۰۱